

TROLLKONIBACK - TROLLKONANS BACKE

Namnet Trollkoniback kan med sannolikhet härledas till ” trollkonan och signerskan Dårdi Månsdotter Niuk från Singsby”, som levde i Singsby på 1600-talet. Uppgifter finns om att Dårdi levde i byn åtminstone på 1640-talet och framåt och då tillsammans med sin man Matts som dog före 1657. Dårdi och Matts hade åtminstone en son och en dotter.

Dårdi antas ha varit född i början på 1600-talet och hon dog vid jultid 1671 i Iskmo hos sin måg. Efter Dårdi finns eller har funnits flera tusen ättlingar i Iskmo, Singsby och omgivande trakter.

Vid hösttinget, 11 augusti 1657, står änkan Dårdi inför rätta och anklagas för att ha slagit änkan Margareta i Singsby för att hon kallat henne trollkona och för att hon fyra år tidigare hade tagit krafterna av hennes händer och fötter. Anledningen till tvisten mellan dessa två änkor var att Margareta beskyllde Dårdi för att ha stulit en bit sälkött av hennes man. Vid tinget framkom många anklagningar över Dårdi, bl.a för att hon hade gjort Anna Larsdotter I Karperö till vettvilling för åtta år sedan och för att hon hade gjort Erik Larssons (i Gerby) svin fulla med ormar. Eftersom anklagelserna var så många beslöt de att hålla ett extra ting 31 augusti. Vid det tinget uppmanades Dårdi att med flit bekänna sanningen. Dårdi nekade till anklagelserna om trolldom och försvarade sig med att hon brukar saltjäsning och signeri hos folk som behövt hjälp mot stygn och hastiga sjukdomar. De närvarande vid tinget klagade över att Dårdi sprang runt i bygden och att alla var rädda för henne.

Tinget kunde inte dömma Dårdi för alla anklagelser eftersom det saknades bevis, men då hon (citat från rättegångsprotokoll) ”inte med nämndens ed kunde från trolldomen befrias” dömdes hon för den trolldom hon utövat mot Anna Larsdotter i Karperö och på Erik Larssons svin i Gerby, samt för att hon hade slagit änkan Margareta i Singsby, till 40 riksdaker i böter. Dessutom dömdes hon till en månads fängelse, att äta vatten o bröd och arbeta ett halvt år i halsjärn.

Nio år senare, vid tinget 7 juni 1666, stod Dårdi igen inför rätta. Hon anklagades bl.a för att i Iskmo förgjort hustrun till Mats Grelsson så hon hade en svår förlossning, samt att hon förvrängt munnen och tagit matlusten på Mårten

Eriksson och gjort Mårten Simonsson i Jungsund till krympling fyra år tidigare. Dårdi hade erbjudit sig att överflytta hans sjukdom till en ko. Mårten blev straxt bättre, men kon dog. Dårdi erkände att hon "had hulptit Mårten till hälsan och läst uti en mjölksåpa" som sedan gavs till kon.

Enligt rättegångsprotokollet "bar samtliga socknens inbyggare stor fara för Dårdi i synnerhet sedan hon 1667 hade dömts för signeri och förgörande." Nämnden konstaterade slutligen att Dårdi var anklagad av många och misstänkt att ha gjort dem sjuka. Det enda Dårdi erkände var att hon med läsning botat Mårten Simonsson i Jungsund. Rätten dömd Dårdi till 40 riksdaler i böter. Eftersom Dårdi tidigare varit dömd för förgörande gick ärendet vidare till hovrätten. Hovrätten dömd, förutom bötern, Dårdi till förvisning från grevskapet(kommunen). Vart skulle hon ta vägen? Det var inte något som domarna brydde sig om. Hon vistades en tid i Vörå och levde på tiggeri. När hon sen blev sjuk, fick hon med hjälp av vänliga människor i smyg komma till sin dotter i Iskmo och hon hölls gömd i ett uthus, där hon dog. Vi ännu en rättegång, efter sin död, anklagades några bönder från Vassor, Kvevlax och Jungsund för att dom hade skjutsat Dårdi tillbaka till kommunen när hon hade blivit sjuk. Mågen Sigfrid Mickelsson som hade tagit hand om henne försvarade sig med att han pga hennes hälsa inte kunde driva bort henne fastän ha ville. Något straff delades inte ut vid detta ting. Efter rättegången kvarstod problemet, var skulle Dårdi begravas? Det var utslutet att hon skulle begravas på kyrkogården(eller under kyrkogolvet, som var vanligt ännu denna tid) Frågan gick vidare till hovrätten, men något svar får vi aldrig veta. Hovrättshandlingarna från denna tid finns tyvärr inte bevarade.

Någon muntlig berättelse om Dårdi har inte levt kvar i byn genom de 350 år som gått sedan tiden Dårdi levde i byn. Namnet Trollkoniback har troligen ett samband med Dårdi, men det finns inga bevis för det. Dårdi och hennes man Matts finns inte i några jordeböcker, över obesuttna (till vilka Dårdi och Matts troligen hörde) fördes ingen bok. Att Dårdi och Matts levde under knappa förhållanden framgår av rättsprotokollen. Dom tiggde mat och hö i de kringliggande byarna. Att Dårdi, innan häxanklagelserna, anlätades som " klok gumma" kan också läsas i handlingarna. Spår av bosättning vid Trollkonibacken kan inte hittas, men kan vara så att Dårdi och hennes man har bott i ett anspråkslöst "hus" eftersom dom troligen var utstötta från bygemenskapen. Trollkoniback var på den tiden en dryg kilometer utanför byns närmaste bosättning och tre kilometer från bosättning i grannbyn och dessutom fanns ingen väg dit.

Dårdi Månsdotter Niuk, historiens hittills mest kända Singsbybo. Hon finns omnämnd i all litteratur som rör trolldom, häxor och häxprocesser i Finland. Lite tur i livet hade hon ju ändå. Hon levde och verkade strax innan de stora häxprocesserna nådde sin kulmen på 1670-talet och som pågick med rasande fart i ca fem år och resulterade i flera hundratals häxbål i landet. En utförlig historia om Dårdi, på basis av rättegångsprotokoll ingår i boken SINGSBY, som hembyggsforskarna i Singsby gav ut 1986. (Bild på boken)

2013 köptes området på Trollkuniback upp av Lemminkäinen och det planerades ett bostadsområde med ett 20-tal tomter. För att hålla historien om Dårdi vid liv gavs förslag angående namnen på vägarna. Namnförslagen blev Trollkunibackvägen, Dårdivägen och Dårditået. På området finns också en skyddad källa.

Anm: På 1900-talet har ngn kartmakare missuppfattat namnet på Trollkonibacken och det ändrades till Trollkunibacken. Namnet fortplantade sig till byggfirman/planerare och kommunen som har behandlat byggnadsplanen för området. Trollkona är ordet, trollkonans backe= i genitiv i gammal stavning trollkonibacken. Alltså ett "i" istället för i detta fall "ans". Som vi ännu idag skriver t.ex "lyseiparken eller museiområde.

(Bild på vyn från Trollkuniback)

(Texten skriven i original av Paul Ström med lite nutidstillägg av Maria Gästgivars)

Vy över byn sedd från Trollkoniback (november 2017)